

O'ZBEK SHOIRLARI IJODIDA LIRIK KECHINMA VA BADIY KO'CHIMLAR UYG'UNLIGI

Saitova Nilufar Djumaydillayevna,
*Denov tadbirkorlik va Pedagogika
instituti O'zbek tili va adabiyoti
kafedrası o'qituvchisi*
E-mail: eyehdhue76@gmail.com

***Annotatsiya.** O'zbek shoirlari ijodidagi lirik kechinma va badiiy ko'chimlar uyg'unligi ulardagi shaxsiy ifoda, madaniy meros va ijodiy yangilikning jozibali uyg'unligini yaqqol ifodalaydi. Bu yetishib chiqayotgan iste'dod sohiblari o'zlarining ta'sirchan misralari orqali o'zbek adabiy an'analari va zamonaviy badiiy oqimlarning boy merosidan ilhom olish bilan birga, she'riyatiga chuqur hissiy chinlik tuyg'usini singdiradi. Maqolada biz yosh o'zbek adiblari she'riyatidagi lirik kechinma va badiiy harakatlar o'rtasidagi nozik o'zaro ta'sirlarni ko'rib chiqamiz, ularning she'riy ifodalarini belgilovchi mavzular, uslublar va ijtimoiy-madaniy jihatlariga chuqurroq kirib boramiz.*

***Kalit so'zlar:** yosh o'zbek adiblari, lirik kechinma, adabiyot, badiiy ko'chimlar, shoir.*

***Abstract.** Perception of reality and its artistic expression in young Uzbek poets and literature embody deeply connected relationships that reflect the multifaceted nuances of human experience and social dynamics. From classical times to the present, literature has served as a reflective prism through which the complexities of reality are refracted, interpreted, and imbued with artistic resonance. In this article, we examine the evolving perceptions of reality in literature, analyzing the trends and artistic expressions that shaped its narrative landscapes in cultural and temporal contexts.*

***Key words:** young Uzbek writers, lyrical experience, literature, artistic movements, poet.*

KIRISH

Har bir ulug' shoirning dunyoga kelishi alohida hodisa. Alohidaligi shundaki, chin shoir ijodiyoti millat ma'naviy hayotida yangi o'zgarishlar, tafakkurda esa yuksalishlar paydo etadi. Shuningdek, haqiqiy shoir har qanday sharoitda ham xalqining ishonchlarini oqlash bilan bir qatorda, uning qalb tayanchi ham bo'la oladi. Tarixiy ma'lumotlarning guvohlik berishicha, xalq qiyin ahvolda qolgani zamon Mavlono Jaloliddin Rumiya murojaat qilar, undan yordam va tasalli istar ekan. Bir kun hunarmandlar haqsizlik va zulmdan shikoyat etishganda Mavlono, «Qassob itni so'rganini hech ko'rganmisiz, albatta u qo'yni so'yar», degan ekanlar. Jaloliddin Rumiya eng tahlikali vaqtlarda ham mehnatkash xalqdan ajralmagan, o'zini aslo chetga tortmagan. Masalan, mo'g'ul lashkarboshisi Boychu qo'shinlarining Kunyo chegarasiga yaqinlashishi bilan hukumatdan umidini uzgan xalq Mavloning huzuriga intilishgan. Rumiya hazratlari o'sha kecha bola-chaqani tashlab bir o'zlari mo'g'ul lashkarboshisi qarorgohining yonidagi bir tepalikka borib, bosqinchilar ahvolini kuzatib, shu tepalikda tong ottirmishlar. Azonda Ko'nyoga qaytib, xaloyiqqa qo'rqmaslik va hech nima bo'lmaslikni bildirganlar. Yosh o'zbek shoirlari ijodidagi lirik tajriba va badiiy harakatlar uyg'unligi hissiyotlar, madaniy o'ziga xoslik va

jamiyat evolyutsiyasining ko'p qirrali izlanishlarini namoyish etadi. O'zbekiston yosh shoirlari, ayniqsa, yetishib chiqayotgan iste'dod egalari o'z shaxsiy tajribalarini badiiy, ijtimoiy va siyosiy manzaralarning keng konteksti bilan bog'lashda muhim rolo'ynadi va shu orqali ham mahalliy, ham jahon miqyosida tomoshabinlarda aks-sado beradigan boy adabiy ifoda gobelenini yaratdi. Ushbu muqaddimada biz yosh o'zbek adiblari she'riyatida lirik kechinma, badiiy harakatlar va ularning yaqinlashuvi ahamiyatini chuqurroq ochib, individual ijod va jamoaviy hikoyalar o'rtasidagi o'zigaxos o'zaro bog'liqlikni yoritib beramiz.¹

METODOLOGIYA

Lirik tajriba va hissiy ifoda. Lirik she'riyat ta'sirchan vosita bo'lib xizmat qiladi, bu orqali yozuvchilar o'zlarining ichki fikrlari, his-tuyg'ulari va kechinmalariga chuqurroq kirib boradilar, inson tuyg'ularining mohiyatini o'zida mujassam etgan misralar yaratadilar. Yosh o'zbek shoirlari ijodida muhabbat, sog'inch, sog'inch va matonat mavzularini o'z ichiga olgan shaxsiy sayohatlari bilan chuqur ishtiyoq aks etgan. Bu shoirlar o'z she'rlari orqali insonlar o'rtasidagi munosabatlarning nozik jihatlarini, o'z-o'zini kashf etishning nozik jihatlarini ifodalaydi. Lirik tajriba, bu paydo bo'lgan ovozlari she'riyatida namoyon bo'lganidek, lingvistik to'siqlarni engib o'tib, o'quvchilarni hissiy ifodaning xomligi va haqiqiylikiga sho'ng'ishga taklif qiladi.

Badiiy va madaniy harakatlar. Tarixiy va zamonaviy badiiy harakatlar O'zbekistonning bunyodkorlik manzarasini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynadi. Mumtoz adabiyotning boy merosidan tortib, zamonaviy badiiy ifodalarning jadal oqimlarigacha bo'lgan shoirlar O'zbekistonning ijtimoiy tuzilishiga singib ketgan madaniy, badiiy va intellektual oqimlardan ilhom olganlar. Qolaversa, she'riyatning an'anaviy shakllarining avangard eksperimentlari bilan uyg'unlashuvi yosh o'zbek shoirlarining badiiy traektoriyasini belgilab, ularni madaniy davomiylik va zamonaviy innovatsiyalar chorrahasida joylashtirdi. Badiiy harakatlar va madaniy kontekst o'rtasidagi bu dinamik o'zaro ta'sir ularning ijodiga o'zbek jamiyatining doimiy rivojlanib borayotgan dinamikasini aks ettiruvchi jo'shqinlik va dolzarblik tuyg'usini uyg'otadi.

Identifikatsiya va ijtimoiy hikoyalarni o'rganish. Yosh o'zbek yozuvchilari she'riyati o'ziga xoslik va jamiyat hikoyalarni kengroq o'rganish uchun individual introspektsiyadan ustun turadi. Bu shoirlar o'z she'rlari orqali shaxsiy o'ziga xoslik, madaniy meros va jamiyatdagi o'zgarishlarning murakkab uyg'unligini yo'lga qo'yib, zamonaviy o'zbek yoshlarining ko'p qirrali kechinmalariga chuqur tushunchalar beradi. An'analar va zamonaviylik, meros va diaspora hamda

¹ Yo'lchiyev, Q. (2022). LIRIK JANR HAQIDA BA'ZI MULOHAZALAR. *Scientific journal of the Fergana State University*, (2), 27-27.

jamiyatdagi o'zgarishlar sharoitida barqarorlik mavzulari ularning ijodida keng tarqalgan bo'lib, bu o'zbek jamiyatining rivojlanayotgan axloqi bilan chuqur aloqadorlikni aks ettiradi. Demak, ularning she'riyati o'zbek o'zligining rang-barang va rivojlanib borayotgan gobelenlarining ko'zgusi bo'lib, an'ana va taraqqiyot chorrahalariida sayr qilayotgan avlod ma'naviyatini aks ettiradi.

MUHOKAMA

Global aks-sadolar va madaniyatlararo muloqot. O'zbekistonning madaniy va til merosidan ildiz otgan yosh o'zbek adiblarining she'riyati milliy chegaralardan tashqarida aks sado beradi, butun dunyo kitobxonlari bilan mazmunli madaniyatlararo muloqotni kuchaytiradi. Bu shoirlar o'zlarining ta'sirchan tasvirlari, nozik hikoyalari va hissiyotli aks sadolari orqali mahalliy va umumbashariy, geografik chegaralardan oshib ketadigan mavzu va tajribalar o'rtasidagi tafovutni bartaraf etadilar. Natijada, ularning ijodi global adabiy almashinuvning kengroq hikoyasiga hissa qo'shadi, turli madaniyatlarga ega bo'lgan o'quvchilarni ularning lirik ijodining asosini tashkil etuvchi sevgi, yo'qotish, umid va chidamlilik kabi universal mavzular bilan shug'ullanishga taklif qiladi.²

Yosh o'zbek adiblari she'riyatining zamirida lirik tajribaga chuqur kirishish – she'riyat orqali shaxsiy his-tuyg'ular, kechinmalar va ichki mushohadalarni o'rganish yotadi. Ularning she'riyati sevgi, sog'inch, sog'inch, chidamlilik kabi mavzularni insoniy tuyg'ularga nafis sezgirlik bilan uyg'unlashtirib, chuqur hissiy manzaralarni ifodalash uchun idish bo'lib xizmat qiladi. Bu shoirlar o'z tillarining ta'sirchan kuchi orqali o'quvchilarni o'z his-tuyg'ularining jonli manzaralarini kezib o'tishga, inson tajribasining xomligi va haqqoniyligiga chuqurroq kirib borishga chorlaydi. Ana shunday shoirlardan biri, keling, uni Amina deb qo'yaylik, o'zining lirik kechinmalarini shaxsiy judolikning o'tkir aks sadosi bilan nozik bog'laydi, misralariga g'am va xotiraning umumbashariy tilda so'zlovchi ta'sirchan go'zallik singdiradi. O'zining nafis kompozitsiyalari orqali u insoniy qayg'uning labirint tubida sayr qiladi, o'quvchilar bilan chuqur hissiy darajada aks-sado beradigan misralaryaratadi. Uning she'riyati lirik kechinmaning o'zgartiruvchi kuchidan dalolat berib, o'quvchilarga uning she'rlari orqali ochib bergan hissiyotli manzaralarga hamdard bo'lish va ularni o'z ichiga qamrab olish imkonini beradi.

Yosh o'zbek shoirlari lirik tajribani o'rganish bilan bir qatorda badiiy harakatlar va madaniy kontekstlarning boy gobelenidan kelib chiqib, o'z ijodiga an'analar aks-sadosi, zamonaviylik ritmi va jamiyat evolyutsiyasi to'qimalarini singdiradi. Bu shoirlar o'zbek adabiyotining mumtoz merosidan tortib, zamonaviy badiiy iboralar oqimigacha bo'lgan davrda o'zlarining badiiy merosi bilan faol shug'ullanadilar va

² Aralovna, M. S., & Abdulkadirovna, A. U. (2023). USMON AZIM LIRIKASIDA IJROVIYLIK XUSUSIYATLARI. *BOSHQARUV VA ETIKA QOIDALARI ONLAYN ILMIY JURNALI*, 3(2), 266-271.

hozirgi O'zbekistonning ravon dinamikasi doirasida o'zlarining badiiy merosini qayta kontekstualashtiradilar. Masalan, she'riyatida o'zbek xalq og'zaki ijodi, tasavvuf an'analari aks-sadosi uyg'unlashgan yosh shoirlarning ijodini olaylik. Shoirlar o'zining an'anaviy shakllarni innovatsion hikoya usullari bilan uyg'unlashtirishi orqali o'zbek adabiy merosining boy merosini jonlantirib, unga zamonaviy dolzarblik va madaniy aks-sado beradi. Uning misralari o'zbek adabiy an'analari va zamonaviy ijodiy ifodasining dinamik davomiyligini o'zida mujassam etgan o'tgan yillardagi badiiy oqimlar bilan bugungi o'zgaruvchan kuchlar o'rtasida ko'prik vazifasini o'taydi.³

NATIJA

Yosh o'zbek shoirlari she'riyati shaxsiy introspektsiya va badiiy ta'sirlardan tashqari, shaxsiy va jamoaviy o'ziga xosliklarning ko'p qatlamli murakkabliklari hamda ular bilan chambarchas bog'langan ijtimoiy hikoyatlarga oyna bo'lib xizmat qiladi. Bu shoirlar o'z she'rlari orqali an'ana va zamonaviylik chorahalarida, madaniy diasporaning tarangligini va jamiyatdagi o'zgarishlar oqimlarida suzayotgan avlodning o'sib borayotgan intilishlarini kezadi. Ko'plab shoirlar madaniy birdamlik, diaspora intizorligi va rivojlanayotgan jamiyatning barqarorligi haqidagi hikoyalarni birlashtirib, zamonaviy o'zbek yoshlari odob-axloqini mohirlik bilan tasvirlaydi. Uning she'riyati individual va jamoaviy o'ziga xosliklarni birlashtirgan chegaraviy bo'shliqlarni qamrab olgan bo'lib, zamonaviy o'zbek tajribasi tarixiy meroslar, global ta'sirlar va mahalliyashtirilgan intilishlar mozaikasi orqali qanday shakllanayotganining nozik tasvirini ifodalaydi. Bunda u o'zbek o'ziga xosligining doimiy o'zgarib borayotgan o'lchovlari va u tomonidan shakllantiriladigan va shakllantirilayotgan ijtimoiy hikoyalar haqida o'tkir mulohaza yuritadi.

Yosh o'zbek adiblari she'riyati milliy chegaralardan tashqarida ham aks-sado berib, til, geografik va ijtimoiy-siyosiy chegaralarni chetlab o'tgan boy madaniyatlararo muloqotni rivojlantirmoqda. Ushbu shoirlar o'zlarining nozik hikoyalari, hissiy aks sadolari va universal mavzuli izlanishlari orqali turli madaniy kelib chiqishi o'quvchilarini o'zlarining she'rlari orqali qamrab olgan hissiy manzaralar va ijtimoiy hikoyalar bilan shug'ullanishga taklif qiladilar. Yosh shoirlar sevgi, yo'qotish, umid va chidamlilik kabi umumbashariy mavzularga mohirlik bilan tayanadi va butun qit'alar o'quvchilarida aks-sado beradigan misralar yaratadi. O'z she'riyatining ajoyib kuchi orqali u mazmunli madaniyatlararo muloqotni osonlashtiradi va o'quvchilarni o'z ichiga olgan universal insoniy tajribalar bilan hamdard bo'lishga va mulohaza yuritishga taklif qiladi. uning o'zbek madaniy merosi. Ularning misralari turli madaniyatlar o'rtasida ko'prik bo'lib, jahon hamjamiyatlarida

³ Ergasheva, M. (2023). ZEBO MIRZO SHE'RIYATIDA POETIK OHANGDORLIKNING RANG-BARANGLIGI. *Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences*, 2(7), 103-106.

hamdardlik, tushunish va hamjihatlikni rag'batlantiradigan she'riyatning o'zgaruvchan salohiyatidan dalolat beradi.⁴

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, yosh o'zbek shoirlari ijodida lirik tajriba va badiiy harakatlar uyg'unligi she'riyatning o'zgartiruvchi kuchidan chuqur dalolat beradi. O'zining ta'sirchan misralari orqali o'zining zamonaviy o'zbek adabiy iboralarini belgilab beruvchi hissiy manzaralar, madaniy rezonanslar va global dialoglarni bosib o'tadi. Ularning she'riyati lirik tajribaning doimiy dolzarbligidan, badiiy harakatlar dinamikligidan, she'riyatning individual va jamoaviy hikoyalar vositasi sifatidagi transsendent salohiyatidan dalolat beradi. Yosh o'zbek adiblari she'riyatida lirik tajriba va badiiy harakatlarning uyg'unlashuvi shaxsiyintrospektsiya, madaniyrezonans va global o'zaro bog'liqlikning jadal uyg'unligini ifodalaydi. O'zining she'riy ifodalari orqali yangi paydo bo'lgan ovozlari hissiy haqqoniylik, badiiy yangilik va madaniy muloqot uchun makon yaratadi, o'zbek adabiy merosining boy gobelenlarini qamrab oladi va ijodiy izlanishning yangi hududlarini belgilab beradi. Ushbu maqola yosh o'zbek shoirlari she'riyatida individual ifoda va jamoaviy hikoyatlar o'rtasidagi o'zaro ta'sirni har tomonlama o'rganishni taklif qilib, ularijodining ko'p qirrali jihatlarini chuqurroq o'rganishga qaratilgan.⁵

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Yo'lchiyev, Q. (2022). LIRIK JANR HAQIDA BA'ZI MULOHAZALAR. *Scientific journal of the Fergana State University*, (2), 27-27.
2. Aralovna, M. S., & Abdukadirovna, A. U. (2023). USMON AZIM LIRIKASIDA IJROVIYLIK XUSUSIYATLARI. BOSHQARUV VA ETIKA QOIDALARI ONLAYN ILMIY JURNALI, 3(2), 266-271.
3. Ergasheva, M. (2023). ZEBO MIRZO SHE'RIYATIDA POETIK OHANGDORLIKNING RANG-BARANGLIGI. *Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences*, 2(7), 103-106.
4. Mukhammadjonova, G. (2020, December). Artistic interpretation of the creative concept in world literature. *Конференции*.
5. Yo'lchiyev, Q. (2023). ANVAR OBIDJON LIRIKASIDA SEMIOTIK XUSUSIYATLAR. *Scientific journal of the Fergana State University*, (1), 80-80.

⁴Mukhammadjonova, G. (2020, December). Artistic interpretation of the creative concept in world literature. *Конференции*.

⁵ Yo'lchiyev, Q. (2023). ANVAR OBIDJON LIRIKASIDA SEMIOTIK XUSUSIYATLAR. *Scientific journal of the Fergana State University*, (1), 80-80.